

SECURITY OF HOUSE-MUSEUMS

Abstract: The basic criteria for the typology of museums, is the thematic scope of their collections. Within the group of the specialized museums are the memorial museums. In our country, they are known as house-museums. Their security is a leading factor for the implementation of their inherent activities.

Author information:

Svetlozar Stoyanov

Logistic engineer and technician "Construction and architecture"

Secretary of the Branch of the National institute of archaeology with museum in Shumen

✉ s_v_stoyanov@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Museums, house-museums, security.

Народното събрание, чрез Конституцията на Република България, определя, че държавата създава условия за свободно развитие на науката, образованието и изкуствата и ги подпомага. Тя се грижи за опазване на националното историческо и културно наследство, а също и всеки има право да се ползва от националните и общочовешките културни ценности, както и да развива своята култура [20, чл. 23, чл. 54, ал. 1].

В изпълнение на горното Законът за културното наследство (ЗКН) разпорежда, че музеят е научна и културна организация, която издирва, изучава, опазва и представя културни ценности, природни образци и антропологични останки с познавателна, образователна и естетическа цел, както и основната дейност на музея е опазването и представянето на движими и недвижими културни ценности [21, чл. 24, чл. 35, ал. 1].

Базов критерий за типология на музеите е тематичният обхват на колекциите им, като, съгласно ЗКН, специализирани са музеите, чиято дейност обхваща една област на знанието или изкуството, обособен дял от нея или отделна тема от общественото развитие или природата и се осъществява на основата на включени в основния му фонд културни ценности, които по своята класификация определят тематичния му обхват. Към тази група музеи спадат и центрираните върху отделни личности, влиятелни фамилии и/или събития мемориални музеи, т.е. този тип у нас е по-известен като къща-музей. Това са стандартно обособени музейни структури (обособеността е физическа, експозиционна и фондова, а не институционална), както и обекти, които по формален статус са постоянни експозиции. Съществено е, че мемориалните музеи са културни, но и научни институти, с отворена система, които пазят и интерпретират историческите знания за ключови личности, фамилии и събития, в съдбата на нацията, с присъщи на музейната дейност стратегии и похвати. Те поддържат и развиват фондове от вещевени, книжовни и документални свидетелства за обекта на своята дейност и го популяризират чрез специфичните музейни методи – постоянни и временни експозиции, образователни програми, печатни материали, научни форуми и издания, медийни изяви, интернет сайтове и портали [8, с. 15; 9, с. 313; 10, с. 83-84; 13, с. 26-27; 14, с. 81-82 (с. 82, бел. 3); 21, чл. 26, ал. 1, т. 2; 22; 24, с. 16; 25, с. 9; 26, с. 22, с. 23, с. 31, с. 32, с. 33-34, с. 35-36; 29, с. 157; 32, с. 16-17, с. 45; 37, с. 20-21, с. 47; 41, с. 19, с. 20, с. 61].

Мемориалните музеи са устройвани в архитектурни пространства на територията на нашата страна там, където съответните исторически личности са родени, пребивавали и работили относително дълго или са починали там. В типичния случай (къща-музей) пространствено обособената среда на паметта е прикрепена към дом, който през определен период е обитаван от съответната личност. Когато домът е построен отново по модела на оригинала, той е базов елемент от автентичната атмосфера. Нейното запазване предопределя допълнително изградените сгради и съоръжения, които осигуряват функционирането на съответния мемориален музей като се вписват в общото пространство и запазват спомена за

личността, която е родена или живяла там, пребивавала или починала на това място [2, с. 233-234; 3, с. 82, с. 83; 4, с. 17; 14, с. 82, с. 83; 15, с. 190-191].

Част от организирани елементи за защита на културно-историческото наследство са и мемориалните музеи. Те са компонент на стройно цяло от технически и организационни изисквания, мерки, средство и методи, насочени към ефективно осигуряване на националното богатство. Изгражданата цялостна динамична развиваща се логистична система за защита на съхраняващите го обекти предполага, както надеждността за данните и информацията за количеството налични движими ценности, така и отчитането на различията в изгражданата схема за сигурност по отношение на спецификата на обектите, които съхраняват културни ценности. Съществен момент е и невъзможността от ограничаване на достъпа до музеите, породена от основната им задача, т.е. освен съхранение и защита на културни ценности, и представянето им като полезна услуга, чиито потребител е обществото [1, с. 223-224; 5, с. 9; 6, с. 76; 11, с. 24-26; 12, с. 127; 19, с. 5; 31, с. 120; 34, с. 311; 35, с. 104-115; 36, с. 28; 39, с. 14-16; 40, с. 66].

Целта е конкретното регламентиране на изискванията към обектите в тази насока, както и наличие на специалисти, успешно съчетаващи организационно-техническите особености по осигуреността на културно-историческите ценности. Реализирането на изгражданата структура за отделния музей, базирана на анализ, оценка и управление на риска, следва да е със съзнателни и целенасочени мероприятия, с научнообосновани методи и средства, както и с възможност за интегриране в цялостната логистична система по опазване на културно-историческото наследство. Потребността, предвид реалностите, е определяне на функции и отговорности на участниците в логистичния процес по осигуряване, както и съответен контрол. Съвременният подход при управление на логистичните дейности, изразен в интегрирането им както в самия обект, така и извън него, спомага за осъществяване на координация в действията, постигане на оптимални решения и минимални разходи. Този логистичен подход, осъществяващ взаимосвързаното управление на функциите по осигуряване с изискванията на потребителите, има за цел постигане на синхронизация при управлението на тези функции в условия на динамика, оптимизация на изпълнение и обема общи разходи. Прилагането му при извършване на материалните, финансовите и информационните потоци е обусловено от изразената взаимовръзка и взаимодействие между отделните логистични дейности [7, с. 127; 16, с. 61-62, с. 133-136; 18, с. 16-17; 28, с. 4; 30, с. 252; 33, с. 12-13; 38, 12-13; 42, с. 449].

Представените насоки в дейността предполагат, че системата за осигуряване на защитата на музея би могла да включва следните елементи:

- административни:
 - приета политика;
 - план за управление на структурата с конкретни процедури по прилагане;
- персонал:
 - общ;
 - специализиран;
 - определени лица, отговорни за дейността;
- сгради – осигуряващи съществуването на зона за ограничен достъп, зона за публичен достъп, както и трезор;
- прилежащо пространство:
 - ситуиране на музея;
 - прилежаща инфраструктура;
- поддържащи системи:
 - електроснабдяване;
 - водоснабдяване и канализация;
 - климатизация и вентилация;
 - далекосъобщителна мрежа;
 - товароподемни устройства;
- технически средства за защита:
 - против проникване;
 - видео наблюдение;
 - при физическия достъп;

- против кражба;
- пожароизвестяване;
- вътрешни връзки;
- интерком;
- възпиращи средства:
- защитно осветление;
- звукова аларма;
- униформени охранители;
- бариери за достъп (за контрол на достъпа на посетители) – огради, конструкция на сградата (стени, покривни конструкции, вътрешни прегради) и указателни табели. Към тази група са и: екраниране на техническите средства от електромагнитни излъчвания и ограничаване на възможностите за дистанционно наблюдение на съоръженията и работата на операторите на отделните охранителни системи;
- средства за физическа сигурност:
 - врати със застопоряващите им механизми и ключалки;
 - защитни решетки, капаци и щори на прозорци и проходи;
 - защитно прозоречно остъкляване срещу директен достъп и противокуршумно такова за оперативното помещение. Тук спадат и: сейфове, съхраняващи колекции и отделни ценности, така и тези с техническия архив и инвентарните книги; защитни стъкла на витрини и върху картини;
- системи и средства за пожарогасене – угасеният в най-кратък срок огън, при минимални поражения и от самото гасене, е предпоставка за ефективност. Постига се при ползване на автоматични структури със съответни гасителни агенти;
- персонал, на който е възложена конкретна охранителна дейност – човешкият фактор е съществен елемент от механизма, независимо от изградените форми. Основни моменти тук са: разработени ясни и конкретни длъжностни характеристики; описание на процесите и генериране на необходими компетенции за длъжността; качествено първоначално обучение като материя и време; регулярно атестиране и своевременна обратна връзка;
- система за връзка и комуникация със съответни държавни и частни органи – полиция, охранителна фирма, пожарна безопасност и защита на населението. Включва и алармена структура (обикновено реализирана автоматично или чрез паникбутон) [17, с. 5; 23, чл. 1, ал. 1, чл. 172, ал. 1, т. 1; 27, с. 11].

Вече бе споменато, че у нас защитата на културно-историческото наследство е обоснована от т.нар. колективно право на общността върху историческите ценности. Във връзка с това представената накратко в най-общ план тематика предполага възможността да бъде предложен извода, че съвременната обективност е предпоставка за необходимостта от точно разпределяне на функциите и определяне на отговорностите на участниците в цялостния логистичен процес (характеризиращ се с последователното или едновременно протичане на материалните, финансовите и информационните потоци), с оглед на наличните финансови и човешки ресурси за осъществяването му, както и да се гарантира здравословен ефект върху всяка организация. Осигуреността се постига с необходимото достатъчно и адекватно ресурсно осигуряване за изпълнение на дейността.

References:

1. **Aleksieva, S., 2013:** Interpretirane na kulturno-istoricheskoto nasledstvo v muzeya – potencial za razvitie na kulturniya turizum., V: Muzeyat i predizvikatelstvata na XXI vek, S., 2013, 223-238, NVIM.
2. **Andreeva, M., 2008:** Memorialen kompleks kushta muzey „Panayot Volov” – Shumen., V: Vuzrazhdaneto, daritelstvoto i bulgarskite muzei, V.T., 2008, 232-236, Sv. sv. Kiril i Metodiy.
3. **Andreeva, M., 2008:** Panayot Volov v Karlovo (1874 – 1876 g.), V: Vuzrazhdaneto, daritelstvoto i bulgarskite muzei, V.T., 2008, 51-58, Sv. sv. Kiril i Metodiy.
4. **Andreeva, M., 2009:** Vuzrozhdenskiyat Shumen., V: Shumen – bulgarska vrata kum Evropa, Sh., 2009, 13-20, Himera.

5. **Arsenkova, Zh., Bakoev, B., 2011:** Fizicheskata zashtita na kulturno-istoricheskoto nasledstvo – natsionalnoto bogatstvo na durzhavata., V: Spisanie „Professional”, S., 2011, Br.9, 8-12, Profisek EOOD.
6. **Bahchevanov, G., Totev, V., 2004:** Natsionalnoto bogatstvo kato osnova na sistemata za natsionalna sigurnost., V: Spisanie „Voenen zhurnal”, S., 2004, Br.2, 72-83, Voенно izdatelstvo EOOD.
7. **Banabakova, V., 2012:** Vzaimodeystvie mezhdu marketinga i logistikata., V: Sbornik nauchni trudove ot Yubileynata nauchna konferentsiya po povod 10 godini ot suzdavaneto na NVU „Vasil Levski”, V.T., 2012, T.V, 122-130, NVU Vasil Levski.
8. **Boneva, V., 2011:** Muzei i turizum., 2011, V.T., Faber.
9. **Boneva, V., 2012:** Memorialnite muzei v Bulgariya: paziteli na istoricheskata pamet i/ili stozheri na natsionalnata identichnost., V: Muzeyat i gradut, V.T., 2012, 312-333, Faber.
10. **Boneva, V., 2012:** Moyat slog e moyata krepost: slovesnite poslaniya na bulgarskite muzeyni ekspozitsii., V: Yubileyni Paisievi cheteniya „Universitetut – akademichna karta na sveta”, Pd., 2012, T.49, Kn.1, Sb.V, Filologiya, 81-95, Paisiy Hilendarski.
11. **Boneva, V., 2013:** Natsionalniyat muzeen fond i Evropeana: Bulgarski digitalni ekspozitsii vuv virtualnoto prostranstvo, Natsionalniyat muzeen fond., V: Muzeyat i predizvikatelstvata na XXI vek, S., 2013, 17-33, NVIM.
12. **Boneva, V., 2013:** Polihroniy Sirku i bulgarskoto kulturno nasledstvo: dokumentalen razkaz., V: Spisanie „Palaeobulgarica”, S., 2013, Br.2, 123-128, KMNTs pri BAN.
13. **Boneva, V., 2014:** Muzeynata mrezha v Bulgariya., 2014, V.T., Faber.
14. **Boneva, V., 2016:** Komplektuvane i dokumentirane fondovete na memorialnite muzei v Bulgariya., V: Muzei i koleksii, Sm., 2016, 81-88, RIM Stoyu Shishkov – Smolyan.
15. **Borisova-Katsarova, I., 2008:** Istoricheskite kushti muzei – definitsiya, predizvikatelstva, perspektivi., V: Vuzrazhdaneto, daritelstvoto i bulgarskite muzei, V.T., 2008, 188-196, Sv. sv. Kiril i Metodiy.
16. **Botev, B., Genov, G., Botev, Sv., 2015:** Tehnicheska logistika., 2015, Sh., Episkop Konstantin Preslavski.
17. **Chochev, V., 2013:** Izsledvane na intenzivnostta na gasene na sprinklerni orositeli., 2013, S., AMVR.
18. **Dimitrov, P., Tolev, M., Todorov, F., i dr., 2010:** Logistichni sistemi., 2010, S., Stopanstvo.
19. **Dimitrova-Simeonova, R., 2013:** Organizatsiya i upravlenie na vunshniya odit v oblastta na kulturno-istoricheskoto nasledstvo., 2013, S., UniBIT.
20. **Durzhaven vestnik, 1991:** Konstitutsiya na Republika Bulgariya., V: Durzhaven vestnik, S., 1991, Br.56, DV.
21. **Durzhaven vestnik, 2009:** Zakon za kulturnoto nasledstvo., V: Durzhaven vestnik, S., 2009, Br.19, DV.
22. **Durzhaven vestnik, 2010:** Naredba №N-5 ot 11 dekemvri 2009 g. za reda za suzdavane i deynostta na nauchni grupi kum muzeite., V: Durzhaven vestnik, S., 2010, Br.2, DV.
23. **Durzhaven vestnik, 2016:** Naredba №RD-02-20-03 ot 21 dekemvri 2015 g. za proektirane, izpulnenie i poddurzhane na sgradi za obshtestveno obsluzhvane v oblastta na obrazovaniето i naukata, zdrapeopazvaneto, kulturata i izkustvata., V: Durzhaven vestnik, S., 2016, Br.5, DV.
24. **Ivanov, D., 2004:** Upravlenie na informatsionnite resursi na istoricheskiiya muzey., 2004, S., Sv. Kliment Ohridski.
25. **Ivanov, D., Debryune, N., 2012:** Istoricheskiiyat muzey: Hram na dobrodeteli, Kniga za muzeyno obrazovanie, vuzpitanie i razvlechenie, Vtoro preraboteno izdanie., 2012, S., Za bukvite – o pismenehy.
26. **Ivanov, D., Sachev, E., 2009:** Zashtita na kulturno-istoricheskoto nasledstvo., 2009, S., Sv. Kl. Ohridski.
27. **Ivanov, M., 2009:** Izgrazhdane na sistema za sigurnost na stopanskiya subekt., V: Spisanie „Professional”, S., 2009, Br.2, 10-11, Profisek EOOD.
28. **Ivanov, M., 2010:** Sistema za sigurnost na stopanskiya subekt – 3., V: Spisanie „Professional”, S., 2010, Br.3, 4-5, Profisek EOOD.
29. **Ivanova, Bl., 2012:** Bolgarskiye muzei i muzeynoye zakonodatel'stvo: istoriya i sovremennost'., V: Zhurnal „Voprosy muzeologii”, SPb., 2012, №1(5), 148-160, SPbGU.

30. **Ivanova, E., 2012:** Terminite „risk” i „zaplaha” v Strategiyata za natshionalna sigurnost na Republika Bulgariya., V: Nauchni trudove na Rusenskiya universitet, Rs., 2012, T.51, S.7, 250-255, RU Angel Kanchev.
31. **Krusteva, St., 2003:** Studii po muzeologiya, Totemi, tezaurusi, kunstkameri, virtualni prostranstva, Kniga purva., 2003, S., FDK.
32. **Krusteva, St., 2003:** Studii po muzeologiya. Totemi, tezaurusi, kunstkameri, virtualni prostranstva. Kniga vtora., 2003, S., FDK.
33. **Mihaylov, Zh., Ganchev, G., Velchev, D., i dr., 2013:** Doktrina za logistikata., 2013, S., MO.
34. **Nedkov, S., 2012:** Vuznikvane na gradskite muzei v Bulgariya., V: Muzeyat i gradut, V.T., 2012, 295-311, Faber.
35. **Nikolov, N., 2012:** Opazvane na kulturno-istoricheskoto nasledstvo., V: Byuletin na AMVR, FP, S., 2012, Br.29, 93-133, AMVR.
36. **Penkova, S., 2012:** Muzeynata mrezha v Bulgariya, Poslednite dvadeset godini (1989 – 2012)., 2012, S., NVIM.
37. **Sachev, E., 2009:** Osnovi na sotsiokomunikativnata logistika na sotsiokulturno-istoricheskata deynost., 2009, S.Z., Litera print.
38. **Stanchev, M., 2013:** Organizatsiya i upravlenie na fizicheskata zashtita na obekti ot kritichnata infrastruktura., 2013, S., AMVR.
39. **Stancheva, S., 2013:** Simvolni mesta na pametta v protshesa na izgrazhdane na bulgarska natshionalna identichnost: rolyata na istoricheskite muzei., 2013, S., SU Sv. Kliment Ohridski.
40. **Trilyovska, N., Trilyovska, S., Velkova, T., 2012:** Problemi svurzani s obektite na istoricheskoto, kulturno i nematerialno nasledstvo v Bulgariya i Evropa., V: Yuridicheskospisanie na NBU, S., 2012, Br.3, 66-149, NBU.
41. **Tshekova, E., 2007:** Muzeyna komunikatsiya i muzeyno obrazovanie., 2007, S., Sdruzhenie Krug Buditel.
42. **Yaneva, M., 2004:** Bulgarskoto kulturno-istoricheskoto nasledstvo kato faktor za razvitie na turizma., V: Izvestiya na Natsionalniya istoricheskii muzey – Sofiya, V.T., 2004, T.XIV, 447-450, FABER.